

กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

Strategies of Buddhism Propagation of Preachers in Mueang Phayao District.

พระสมุห์กมลฤทัย เผ่ากันทะ* และ สุรเชษฐ์ ชีระมณี

Phrasamu khomkrit Phaogunta and Surachet Chiramanee

1 สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

*Department of Political Science, School of Political and Social Science University
of Phayao 56000*

*To whom correspondence should be addressed. e-mail: khomkrit2558@hotmail.com

Received: 30 July 2019, Revised: 21 September 2019, Accepted: 29 September 2019

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ในการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นพระนักเทศน์ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้ คือ เป็นพระธรรมทูตที่ผ่านการอบรมและได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดพะเยา และมีพรรษา 15 พรรษาขึ้นไป คัดเลือกมาได้ 12 รูป เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์ใช้วิธีค้นหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล (Interactive Approach) และสรุปแบบองค์รวม (Holistic Approach)

ผลจากการศึกษาพบว่า 1) เทคนิคและวิธีการเผยแผ่ของพระนักเทศน์ คือ (1) ให้ความสำคัญกับผู้ฟัง (2) จัดเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับผู้ฟัง (3) การพัฒนาตนเอง (4) แรงบันดาลใจ (5) การมีภูมิหลัง 2) ปัญหาและอุปสรรคของการเผยแผ่ ได้แก่ (1) พระนักเทศน์เป็นผู้สูงอายุไม่มีความถนัดในการใช้สื่อที่ทันสมัยและมีภาระงาน งานบริหาร และงานในวัด (2) ปัญหาเกี่ยวกับผู้ฟังไม่ค่อยสนใจทางด้านธรรมและมักจะเป็นผู้ที่ถูกเกณฑ์มาฟัง (3) ข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ การจัดสรรสถานที่ และพาหนะ

คำสำคัญ : ปัจจัย นักเทศน์ที่ดี

Abstract

The purposes of this study “Strategies of Buddhism Propagation of Preachers in Mueang Phayao District” were 1) to investigate strategies of Buddhism Propagation of Preachers in Mueang Phayao District 2) to find out problems and obstacles in Propagation of Preachers. This study was qualitative approach. The sample group

participating in the study was twelve famous preachers with the following qualifications: having at least fifteen years as a monk, having been trained and appointed by the Phayao Abbot. The data was collected by in-depth interview. The interview forms were employed as instrument in this study. The Interactive Approach and The Holistic Approach were applied to analyze the data.

The results were indicated that 1) Strategies of Buddhism Propagation of Preachers were as follows: (1) paying attention to audiences (2) preparing content related to target group of audiences (3) developing oneself (4) creating inspiration (5) showing background knowledge. 2) The problems and obstacles of Buddhism Propagation of Preachers were as follows: (1) aging preachers were not proficient in using modern medias and had many appointments and works in a temple (2) audiences are not interested in listening sermon and most of them were always forced to listen (3) budget constraints regarding location and vehicle allocation.

Keywords : Factors, Good Preacher

บทนำ

การสื่อสารถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของมนุษย์ในการดำเนินชีวิต การสื่อสารเป็นเครื่องมือในการสืบทอดความเชื่อหรือคำสอนทางศาสนา ซึ่งเป็นค่านิยมหลักทางด้านจิตวิญญาณ สังคมไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นสังคมชาวพุทธ เพราะประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาแต่ช้านาน ตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงรัชสมัยปัจจุบัน เป็นระยะเวลาอันยาวนานกว่า 700 ปีเศษ พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม พระพุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการดำรงชีวิต ด้านบุคลิกนิสัยของคนในสังคมไทย ด้านการเมือง การปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศิลปกรรม ไปจนถึงด้านประเพณี และวัฒนธรรม ซึ่งทั้งนี้ล้วนได้รับอิทธิพลมาจากแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น สังคมไทยทุกวันนี้ เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่วนหนึ่งมาจากความเป็นพลวัตของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผลสืบเนื่องมาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับเป็นแผนที่เน้นความเจริญทางด้านวัตถุทำให้สังคมในปัจจุบันเกิดการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว กลับกันในด้านการพัฒนาทางด้านจิตใจของมนุษย์นั้นกลับไม่พัฒนาไปตามสังคม ทำให้เกิดความข้อย่อนทางศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย ในสังคมเต็มไปด้วยการแข่งขัน กอปรกับโลกยุคปัจจุบันที่เต็มไปด้วยสิ่งปรนเปรอทางด้านวัตถุ ความสนุกสนานบันเทิงที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยของสังคมปัจจุบัน ความสุขสงบในจิตใจจึงเป็นสิ่งหาได้ยาก ผู้คนส่วนมากเชื่อว่าเงินตราจะทำให้มีความสุข แต่ถึงแม้จะหาเงินได้มากเท่าไร ก็หาได้มีความสุขเพิ่มขึ้นไม่ อาจเป็นทุกข์กว่าเดิมด้วยซ้ำ ดังนั้น จึงเกิดปัญหามากมายขึ้นในสังคม

พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหลักของชาติไทย เพราะมีความสัมพันธ์กับสถาบันพระมหากษัตริย์มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนาได้รับการทำนุบำรุงและอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ทุกยุคสมัย เพราะเป็นศูนย์รวมศรัทธาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชนทุกชนชั้น การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้ประชาชนในชาติมีความมั่นคงทางด้านจิตใจ สังคมมีความสุข พระพุทธศาสนามีหลักคำสอน ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความสงบสุขในจิตใจ ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา สามารถนำมาขัดเกลาจิตใจของมนุษย์ได้เป็นอย่างดี พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีคำสอนที่เป็นทางสายกลางสอดคล้องกับหลักความจริง มีความเป็นเหตุเป็นผล

หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานมาแล้วสองพันกว่าปี พระพุทธศาสนาก็ยังดำรงคงอยู่ในประเทศไทย พระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียได้เข้ามาเผยแผ่ในดินแดนสุวรรณภูมิ โดยพระเจ้าอโศกมหาราช หรือพระเจ้าศรีธรรมมาศกราชแห่งประเทศอินเดีย ในสมัยพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วสองร้อยปีเศษ พระองค์ทรงมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง โดยได้ส่งคณะสมณทูตมาเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อประกาศศาสนา โดยในประเทศไทยมีการสร้างพระบรมธาตุที่เมืองตามพรลิงค์(เมืองนครศรีธรรมราช) และจุลประโทนพระประโทณเจดีย์ หรือพระปฐมเจดีย์(เมืองนครปฐม) จึงทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา [1] ในอดีตรูปแบบของการเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้านั้นมี 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) ทรงสั่งสอน เพื่อให้ผู้ฟังรู้อะไรเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น 2) ทรงสั่งสอนมีเหตุที่ผู้ฟังอาจ ครอบงำเห็นจริงได้ 3) ทรงสั่งสอนเป็นอัครรรย คือผู้ปฏิบัติตามย่อมนำได้รับประโยชน์โดยสมควรแก่การปฏิบัติ [2]

ในสภาวะการณ์ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยวัตถุนิยมและความพลวัตของสังคมที่มีความสลับซับซ้อน ด้วยโลกวิสัยมากมาย จึงทำให้มนุษย์เรานั้นสนใจในเรื่องกระแสที่เป็นโลกวิสัย สังคมโลกที่มีการพัฒนามากขึ้น โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีจึงเป็นเหตุให้เกิดการละเลย ทางด้านการฝึกฝนอบรมจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีค่าที่สุดในความเป็นมนุษย์ไป แต่กลับไปหมกมุ่นหลงใหลในความเป็นวัตถุนิยมที่เจอไปด้วยกิเลสตัณหา ซึ่งพาใจให้หม่นหมอง จนทำให้คุณค่าและคุณธรรมทางจิตใจที่งดงามน้อยถอยลงไป

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการประเทศ เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายแห่งยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ชาติ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือ ประชาชนมีความมั่นคง ประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการภาวะแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และ ระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ ยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2560-2579 แบ่งยุทธศาสตร์ชาติ ออกเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้าง การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ [3] ซึ่งในการศึกษานี้ตรงกับประเด็นนโยบายยุทธศาสตร์ชาติที่ 3 คือ ด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาศักยภาพมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการศึกษา ยกกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ ให้มีความเท่าเทียมและทั่วถึง เสริมสร้างให้คนมีสุขภาพที่ดี และที่สำคัญคือ ปลูกฝังระเบียบวินัย พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม เป็นสิ่งที่ยังคงสำคัญ เพราะเมื่อประชากรในประเทศ มีคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ปัญหาสังคมต่างๆ ก็จะเบาบางลงไป ไม่ว่าจะเป็นการลักขโมย จี้ ปล้น ฆ่า เป็นต้น ดังนั้นพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ในการที่จะปลูกฝังค่านิยมด้านคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชน ดังนั้น พระสงฆ์มีส่วนสำคัญที่จะพัฒนาในด้านนี้ แม้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะถือเป็นหน้าที่สำคัญของเหล่าพุทธศาสนิกชน แต่การเผยแผ่หลักธรรมนั้น ถือเป็นหน้าที่หลักของพระภิกษุ-สามเณรในฐานะที่เป็น ศาสนทายาท ผู้สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาที่ต้องศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น พระพุทธศาสนาจะพัฒนาจิตใจมนุษย์ได้ดีมากน้อยเพียงใด ส่วนหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับวิธีการเผยแผ่หรือทางศาสนาเรียกว่า การแสดงธรรม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้นำเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตลอดจนถึงกลยุทธ์นี้สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการจรจร โรงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่ของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา
2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา จำนวน 12 รูป คัดเลือกจากประชากร โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะให้ข้อมูล คือ เป็นพระธรรมทูตที่ผ่านการอบรมและได้รับการแต่งตั้งจากเจ้าคณะจังหวัดพะเยา และมีจำนวนพรรษา 15 พรรษาขึ้นไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. รวบรวมเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการจัดทำแบบสำรวจทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนรอบกว๊านพะเยา
2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก บุคคล 4 กลุ่ม คือผู้ให้ข้อมูลหลัก 12 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา กลุ่มที่ 2 รองเจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา กลุ่มที่ 3 เจ้าคณะตำบลในเขตอำเภอเมืองพะเยา กลุ่มที่ 4 เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา และผู้ช่วยเลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองพะเยา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมเอาไว้แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการอ่านและการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเป็นพื้นฐานการดำเนินการวิจัยภาคสนาม
2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ผู้วิจัยได้เก็บ รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ เจาะลึก (Indepth Interview) จากพระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือกโดยผู้วิจัย จำนวน 12 รูป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ในการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 2 ประการ

- 1) เพื่อศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแพร่ของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา
- 2) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการเผยแพร่พระพุทธรศาสนาของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา รวมทั้งสิ้น 12 รูป โดยมีแนวการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีศึกษาความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล (Interactive Approach) และเทียบเคียงกับวรรณกรรมที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อหาข้อสรุปที่เป็นองค์รวมในเรื่องเดียวกัน (Holistic Approach)

ผลจากการศึกษาพบว่า ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก มีดังนี้ คือ อายุอยู่ระหว่าง 38-68 ปี อายุเฉลี่ย 49 ปี ระยะเวลาของการดำรงอยู่ในสมณเพศอยู่ในระหว่าง 17-48 พรรษา โดยเฉลี่ย 28 พรรษา ระดับการศึกษาสูงสุด จบปริญญาเอก 2 รูป ปริญญาโท 7 รูป และปริญญาตรี 3 รูป การดำรงตำแหน่งการปกครองคณะสงฆ์เป็นเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ 2 รูป เจ้าคณะตำบล 2 รูป เลขานุการเจ้าคณะจังหวัด 1 รูป เลขานุการเจ้าคณะรองเจ้าคณะอำเภอ 1 รูป เจ้าอาวาส 3 รูป และอื่นๆที่ไม่มีตำแหน่งบริหาร 2 รูป จำนวนพี่น้องในครอบครัวโดยเฉลี่ยมีจำนวน 3 คน อาชีพพ่อแม่ของพระนักเทศน์ส่วนมาก (10 คน) มีอาชีพทำนา และอาชีพค้าขายและรับจ้างอย่างละ 1 รูป จากการศึกษาข้อมูล จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ จึงสามารถตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้คือ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทำให้ค้นพบเทคนิคและวิธีการในการเผยแพร่ของพระนักเทศน์ในเขตอำเภอเมืองพะเยา ที่ได้กำหนดคัดเลือกมา 12 รูป โดยมีประเด็นที่ได้ศึกษาค้นพบ ดังนี้

การให้ความสำคัญกับผู้ฟัง ในการจัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่ธรรมะของคณะสงฆ์ ตัวอย่างเช่น งานเผยแผ่ธรรมะสังฆกรรมของพระสงฆ์ในแต่ละเขตของอำเภอเมืองพะเยา จะจัดขึ้นในทุก ๆ ปีของช่วงเข้าพรรษา จนถึงออกพรรษา ในการทำโครงการก็จะตอบใจของหลักการเผยแผ่ที่มี 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการสาธารณูปการ 5) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ในเรื่องของสถานที่การจัดงาน ต้องให้ความสำคัญสี่ประการ 7 คือ 1) ที่จัดงานมีความเหมาะสม สะอาด และสงบ ไม่พลุกพล่าน 2) การเดินทางไปมาสะดวก 3) การพูดคุยเหมาะสม สนทนาแต่เรื่องที่ดี 4) บุคลากรเหมาะสม มีผู้รู้ชำนาญไปในทางที่ถูก 5) อาหารเหมาะสม 6) อากาศเหมาะสม สดชื่น ร่มรื่น 7) จัดพื้นที่ให้เหมาะสมกับการปรับเปลี่ยนอิริยาบถ ไม่มีอึดอัดคับแคบจนเกินไป จะทำให้ผู้ฟังนั้นได้รับผลประโยชน์ มีสมาธิพร้อมรับสาร ที่พระนักเทศน์ต้องการจะสื่ออย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุพพรณี นันทจริยา [4] และพระครูอุดมธรรมนิเทศน์ และคณะ [5]

การจัดเตรียมเนื้อหาที่สอดคล้องกับผู้ฟัง ในการออกเผยแผ่ธรรมะจะต้องให้ผู้พูดเป็นกลาง ไม่พูดโจมตีผู้อื่น การสำรวมในสติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เพื่อให้เกิดความเลื่อมใส เมื่อปฏิบัติตนให้น่าเลื่อมใสแล้ว การเลือกเนื้อหาที่นำมาบรรยายก็มีส่วนสำคัญเพื่อให้ผู้เข้าถึงการบรรยายได้ง่าย เช่น จากการสัมภาษณ์พระครูศรีวรพินิจ ท่านใช้ภาษาที่ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย เช่นเดียวกับพระครูธำรงชินาวาท ในการบรรยายธรรมะท่านจะยกตัวอย่างโดยเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ตัวอย่างเช่น “ตัวเมียอยู่โดยกินซากเลือดตายเก่าเหล่า” ท่านจะบรรยายในทำนองนี้แต่ความเหมาะสม แล้วแต่โอกาสและสถานการณ์ ดังนั้น การจัดเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับผู้ฟังนั้นมีความสำคัญ ถ้าไปบรรยายให้กับผู้ฟังที่เป็นชาวบ้านก็จะใช้ภาษาที่เป็นกันเอง ถ้าผู้ฟังเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มข้าราชการ กลุ่มผู้สูงอายุก็จะเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมกับกลุ่มนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของธีรพล มะอาจเลิศ [6], และพระมหานุชา สิริวัฒน โณ (พละกุล) [7]

หลักการพัฒนาดตนเอง ของพระสงฆ์ทั้ง 12 รูป ใช้หลักการพัฒนาดตนเอง โดยมีพระสงฆ์ที่ประพฤติปฏิบัติชอบ เป็นแบบอย่างในการทำงานด้านการเผยแผ่ยกตัวอย่าง พระสุนทรกิตติคุณ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้ติดตาม หลวงปู่อุบาลีคุณูปมาจารย์ในสมัยที่หลวงปู่ยังสามารออกไปเผยแผ่ได้สะดวก จากการได้มีโอกาสติดตามจึงได้ซึมซับหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากหลวงปู่ ในอดีตนั้นการจะออกไปเผยแผ่ธรรมะให้กับชาวบ้านนั้นการเดินทางยังไม่สะดวกเท่าปัจจุบัน และการเผยแผ่ขณะนั้นจะทำในเวลากลางคืนซึ่งจะลำบากมาก แต่หลวงปู่ท่านก็มีได้ย้อท้อแต่อย่างไร และยังปฏิบัติหน้าที่ของตัวเองอย่างดีเรื่อยมา ดังนั้นหลักในการพัฒนาดตนเองส่วนใหญ่มาจากพระภิกษุที่ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ เป็นต้นแบบในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาปริษา สาเส็ง และคณะ [8], สัญญา นวลศิริ [9] และสอดคล้องกับแนวคิด 10 วิธีสำหรับการเตรียมตัวเป็น Speaker ในสไลด์ Steve Jobs โดย Warit Wanwith [10] คือ 1) แพรชชั่น (Passion) และความเชื่อ 2) เริ่มต้นสร้างเรื่องราว 3) ทำให้ผู้ฟังสนใจเรื่องที่กำลัง

พูด 4) พูดถึงปัญหา และข้อจำกัดที่กำลังเผชิญอยู่และนำเสนอสิ่งที่พูดเป็นแนวทางการแก้ไข 5) ออกแบบสไลด์ให้ดู ไม่ใช่ให้อ่าน 6) พูดโดยให้เกิดความรู้สึกแก่ผู้ฟัง 7) ใช้ภาษากาย การสบตาผู้ฟัง ทำทางการยืนในเวลาพูด ใช้มือประกอบการพูด นำเสียงจังหวะและการพูด 8) ฝึกฝนมาก ๆ (กฎ 10,000 ชั่วโมง) 9) เตรียมตัวให้ดี 10) แก้อาการประหม่าโดยคิดว่ามาช่วยผู้ฟัง

แรงบันดาลใจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตได้ เป็นการสร้างความหวังความมั่นใจแก่นุชย์เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งของพระนักเทศน์เช่นกัน จากการศึกษาสัมภาษณ์พบว่าแรงบันดาลใจในการทำงาน, การเผยแผ่ในการเป็นพระนักเทศน์นั้น การเผยแผ่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์ซึ่งที่พระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ว่า “จาริก ภิกขเว จาริก พุชชนิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมปาย” แปลว่า ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่คนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์แก่ชาวโลก ดังนั้นหน้าที่หลักของพระภิกษุ คือ การเผยแผ่ จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าของพระนักเทศน์ นอกจากจะทำหน้าที่เผยแผ่ของพระสงฆ์แล้ว การติดตามพระเถระในการออกไปในโครงการการเผยแผ่ซึ่งที่ต่างๆของคณะสงฆ์ ก็เป็นส่วนหนึ่งในการได้รับการซึมซับนำเอาหลักความรู้และวิธีการในการเผยแผ่มาปรับใช้กับของตน จะเป็นในเรื่องของการปาฐกถาธรรมการเทศน์พื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของพระครูนราณ เจติยาภิรักษ์ (ชูศรี) [11]

การมีภูมิหลัง จากการสัมภาษณ์พระภิกษุทั้ง 12 รูป ภูมิหลังมีส่วนสำคัญในการพัฒนางานหรือการตั้งใจทำงานในด้านการเผยแผ่อย่างเต็มที่ เช่น การสัมภาษณ์ พระครูประยุตศุกการ เจ้าอาวาสวัดร่องคือ ตำบลแม่ปืม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เจ้าคณะตำบลแม่ปืม ท่านมีผลงานดีเด่น และเป็นที่ยู่อักของคนในสังคมคือการเทศน์พื้นเมืองเหนือ จัดรายการวิทยุสัญญาณจะครอบคลุม 3 จังหวัด คือ จังหวัดพะเยาสามารถรับสัญญาณครอบคลุมทั่วจังหวัด จังหวัดเชียงรายเขตที่รับสัญญาณวิทยุได้มี 5 อำเภอ คืออำเภอพาน อำเภอแม่ลาว อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สลาย อำเภอป่าแดด และในจังหวัดลำปางเขตที่รับสัญญาณวิทยุได้มี 2 อำเภอคือ อำเภอวังเหนือ และอำเภอแจ้ห่ม ผลงานอีกด้านของท่าน คือ ผลงานด้านการสงเคราะห์ได้แก่ การมอบทุนการศึกษาให้กับพระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูป การช่วยเหลือผู้ป่วยที่ขาดแคลนใน โรงพยาบาลโครงการได้ชีวิตโคกระบือ เป็นต้น ในการมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในวัด ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในสมัยที่ท่านเป็นสามเณร การเดินทางไปเรียนหนังสือท่านต้องเดินทางจากในซอยไปขึ้นรถระยะทาง 3 กิโลเมตร ท่านจึงมีความคิดฝังใจ และคิดอยู่เสมอว่าในอนาคต ท่านจะช่วยเหลือพระภิกษุสามเณรอย่างเต็มที่ เพื่อไม่ให้ลำบากอย่างที่ท่านเคยเป็นมา และจากการสัมภาษณ์ พระครูอาชาพิมล เจ้าอาวาสวัดแม่กาโทกหวาก ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลงานดีเด่นและเป็นที่ยู่อักของท่าน คือ การก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ จนเป็นที่รู้จักและสามารถเป็นต้นแบบให้กับหลายๆแห่งที่ได้ ท่าน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ท่านเห็นผู้สูงอายุที่มาทำบุญที่วัดแล้วไม่สามารถอ่านออกเขียนหนังสือได้ จึงได้สนทนากับคุณยายท่านหนึ่งว่า “อยากอ่านออก เขียนได้บ้างไหม” คุณยายก็ตอบว่า “อยากอ่านออกเขียนได้” ก็เลยเป็นจุดเริ่มต้นและการพัฒนาการจัดตั้งโรงเรียนของผู้สูงอายุ และอีกประเด็นหนึ่งนั้น ท่าน ได้ให้สัมภาษณ์ว่า เป็นเด็กกำพร้าอยู่กับตาบกับยายมาตั้งแต่เด็ก แต่ยายท่านก็ได้เสียชีวิตมา 10 กว่าปี ผู้สูงอายุที่มาวัดบางท่านก็มีนิสัยคล้ายกับคุณยายของท่าน ท่านเลยนึกถึงยายที่เลี้ยงดูท่านมา ซึ่งปัจจุบันนี้ท่านประสบความสำเร็จในด้านต่างๆ อาทิเช่น การเรียน ท่านได้จบในระดับปริญญาโท ท่านได้เป็นพระสงฆ์ผู้มีหน้าที่เผยแผ่พระศาสนา ถือว่าเป็นที่พึงพอใจแล้ว แต่ยายท่านก็ได้เสียชีวิต ไปก่อนแล้ว พอได้มาทำงานกับผู้สูงอายุจึงทำให้ท่านปฏิบัติเสมือนว่าผู้สูงอายุเป็นญาติคนหนึ่งของท่าน ในเรื่องภูมิหลังนี้ จึงเป็นแรงผลักดันหนึ่งที่ทำให้พัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุจนเป็นที่รู้จักแก่คนทั่วไป แต่การเผยแผ่ธรรมะนั้นไม่ใช่เฉพาะแก่ผู้สูงอายุ ในการร่วมกิจกรรมต่างๆของวัดผู้ สูงอายุก็จะมีลูกหลานพามาส่งวัด เมื่อลูกๆหลานๆของผู้สูงอายุได้มาวัด เป็นการเผยแผ่ธรรมะ ไปในตัวด้วย เกิดการซึมซับ ไปทีละเล็กละน้อย ภูมิหลังจึงเป็นคำสอนสำคัญในการพัฒนางาน เป็นต้น ซึ่งดังที่ได้กล่าวมาสอดคล้องกับวิจัยของพระมหาอนุชา สิริวิมล (พละกุล) [7]

วัตถุประสงค์ข้อ 2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคการในเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระนักเทศน์ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานด้านการเผยแผ่ ที่ทำให้พระนักเทศน์ไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่เท่าที่ควรนั้น

มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับพระนักเทศน์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเทศน์เอง ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ จากที่ได้ศึกษาพระนักเทศน์ทั้ง 12 รูปนั้น พระนักเทศน์หลายรูปส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป จึงทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถทำงานด้านนี้ได้เต็มที่ ต่อมาก็คจะเป็นปัญหาเรื่องของภาระงานที่มีมาก พระนักเทศน์ส่วนใหญ่ไม่นอกจากจะมีงานเผยแผ่ที่เป็นหน้าที่หลักของพระสงฆ์แล้ว ก็ยังมีงานอื่นๆอีกสามารถแบ่งได้เป็นงานภายใน และงานภายนอก งานภายในคือ ภาระงานในวัด ได้แก่ งานดูแลพัฒนาภายในวัด กิจวัตรของพระสงฆ์ คือ ทำวัตรเช้า-เย็น งานพบปะญาติโยม การสนทนาธรรม เป็นต้น งานภายนอกคือ งานที่ได้รับแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ เช่น งานปกครอง ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอ รองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เลขานุการเจ้าคณะอำเภอ เลขานุการรองเจ้าคณะอำเภอ เจ้าอาวาส เป็นต้น ด้วยภาระงานที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น มีส่วนทำให้ในบางงานนั้นอาจมีการเตรียมตัวในงานต่อไปได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสนอง จำนิต [12]

2. ปัญหาด้านของผู้ฟัง ในการสื่อสารนั้นผู้ส่งสาร และผู้รับสารนั้นมีความสำคัญที่สุด ถ้าผู้ส่งสารเข้าใจในเนื้อหาของสารนั้น ก็จะเกิดประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย อย่างมีประสิทธิผล ในการจัดทำโครงการของคณะพระธรรมทูตเกิดจากความร่วมมือของทุกๆฝ่าย เช่น คณะสงฆ์ 1 หน่วยงานราชการ 1 ชุมชน 1 เป็นต้น แต่ละหน่วยงานก็จะเกณฑ์คนในแต่ละองค์กรมาเพื่อทำกิจกรรม ซึ่งบางครั้งภาระงานของแต่ละคนนั้น อาจจะยังค้างอยู่ เมื่อไปร่วมกิจกรรมดังกล่าว อาจจะทำให้กังวลในเรื่องงาน ทำให้รับข้อมูลในกิจกรรมนั้นๆได้ไม่ดีเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของพระครูวิเวการาภรณ์ [9], และพระครูอุดมธรรมนิเทศและคณะ [5]

ด้านช่องทางการสื่อสาร, สถานที่, งบประมาณ ในการจัดทำโครงการงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น ปัญหาที่พบบ่อยครั้งคือ สถานที่ในการจัดทำโครงการไม่เอื้ออำนวย เช่น ในเรื่องของสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของจอโปรเจกเตอร์ เครื่องเสียง ที่ในบางครั้งอาจไม่เอื้ออำนวยมากนัก รวมไปถึงจนถึงสภาพอากาศที่ร้อนเกินไป ปัญหาด้านงบประมาณ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นปัญหาอุปสรรคในการทำงานด้านการเผยแผ่ที่จะทำให้งานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของจุฑามาศ โรบินสัน [14] และพระมหาปริชา สาเส็ง และคณะ [8]

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษานี้ ได้แก่

1.1 การถอดบทเรียนแนวทางการพัฒนาตนเอง จนเป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียงเพื่อใช้เป็นบทเรียนในการฝึกฝนตนเองของพระภิกษุ และสามเณร

1.2 การจัดให้มีการเรียนการสอนแก่พระภิกษุ และสามเณร เกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้วิธีการเทศนา และการสื่อสารทางออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

2.1 การถอดบทเรียนการเป็นพระนักเทศน์จากพระที่มีชื่อเสียงในระดับจังหวัด และระดับประเทศเพื่อใช้ฝึกฝนให้กับพระภิกษุ และสามเณร

2.2 การจัดทำเนื้อหาการสอนทางพระพุทธศาสนาที่เข้าใจง่าย และมีเนื้อหาทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกแล้วเผยแผ่ผ่านทางสื่อออนไลน์ และออนไลน์อย่างทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- [1] แก้ว ชิดตะขบ. ประวัติความสำคัญของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ; 2553.
- [2] พระศรีธัมพรัตน์ (ชยจิตโต) แสงอุทัยและคณะ. รูปแบบและวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศมาเลเซียของสำนักสงฆ์จันทร์ตนาราม ตำบลยะรม อำเภอเบตง จังหวัดยะลา. วารสาร สจล.ชมพรเขตอุดมศักดิ์ 2562;1: 32-39.
- [3] บุญร่วม เทียจันทร์. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี(พ.ศ.2561-2580). พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์อินส์ฟัล; 2560.
- [4] บุพพณี นันทจริยา. การศึกษาทัศนคติที่มีต่อหลักธรรมทางพุทธศาสนาของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงใหม่: วิทยาลัยเทคโนโลยีพายัพและบริหารธุรกิจ; 2557.
- [5] พระครูอุดมธรรมนิเทศ์และคณะ. การพัฒนารูปแบบและกระบวนการถ่ายทอดการเทศน์มหาชาติที่เหมาะสมกับเยาวชนในจังหวัดเชียงราย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ 2559;9(1):35-47.
- [6] ชีรพล มะอาจเลิศ. กลยุทธ์การสื่อสารในการเผยแพร่พุทธธรรมของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี (ว.วชิรเมธี). วารสารนี้คำ ภาษาและการสื่อสาร 2557;19(23):1-10.
- [7] พระมหาอนุชา สิริวิฑู โฉ (พละกุล). การศึกษาพระสงฆ์กับการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาวัดเทพปฐนาราม. ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์; 2556.
- [8] พระมหาปรีชา สาเส็งและคณะ. ประสิทธิภาพการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาสาใน 5 จังหวัดแดนภาคใต้. วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 2560;12(3):23-34.
- [9] สัตยธัญ นวลศิริ. ท่วงทำนองทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดธรรมะในงานเขียนของพระมหาสมปอง คาลปุโต. พิมพ์สาร. 2560;14(2):49-64.
- [10] Warit Wanrithu. 10 วิธีสำหรับการเตรียมตัวเป็น Speaker ในสไตล์ Steve Jobs.[อินเทอร์เน็ต]. 2562.[เข้าถึงเมื่อ 3 กันยายน 2562]. เข้าถึงได้จาก<https://medium.com/lindevth/10-tips-presentation-steve-jobs-5f749352c7b1>
- [11] พระครูบรรณาดเจติยาภิรักษ์(ชูศรี). รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกของพระธรรมทูต สายอินเดีย-เนปาล ตามหลักพุทธจิตวิทยา (สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา). วารสารมหาจุฬานาครทรรพ์ 2562;6(1):375-87.
- [12] สอนอง จำนิล. การพัฒนารูปแบบและยุทธศาสตร์ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในประเทศไทย. วารสารครุศาสตร์ 2557;43(2):47-62.
- [13] พระครูวิเวกวราภรณ์ (ประสิทธิ์ ฐานวโร). บทบาทของพระธรรมทูตที่มีต่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ [วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสนามหาบัณฑิต]. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; 2556
- [14] จุฑามาศ โรบินสัน. แนวทางการสื่อสารพุทธธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ของพระสงฆ์ในสังคมไทย. รายงานสืบเนื่องการประชุมสัมมนาวิชาการ (Proceedings) การนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ ครั้งที่ 17. 2560:1593-600.